

ЗМІСТ

13 Мова і логіка

- 14 ГЛОСАРІЙ
- 16 Силогізми Арістотеля
- 18 Парадокс Расселла і логіцизм Фреґе
- 21 профіль: Арістотель
- 22 Теорія дескрипцій Расселла
- 24 Загадка Фреґе
- 26 Теорема Геделя
- 28 Парадокс брехуна Епіменіда
- 30 Парадокс нагромадження Евбуліда

33 Наука та епістемологія

- 34 ГЛОСАРІЙ
- 36 Я думаю, отже, я існую
- 38 Контрприклад Гетьє
- 41 профіль: Карл Поппер
- 42 Мозок у колбі
- 44 Проблема індукції Юма
- 46 Кольорова загадка Гудмена
- 48 Припущення і спростування Поппера
- 50 Наукові революції Куна

53 Свідомість і метафізика

- 54 ГЛОСАРІЙ
- 56 Проблема свідомості й тіла Декарта
- 58 Іntenціональність Brentano
- 60 Мова думки Фодора
- 62 Особистості Парфіта
- 65 профіль: Рене Декарт
- 66 Зомбі Чалмерса
- 68 Парадокси Зенона
- 70 Ліва рука Канта
- 72 Корабель Тесея
- 74 Демон Лапласа, детермінізм і свобода волі
- 76 «Примара в машині» Райла

79 Етика і політична філософія

- 80 ГЛОСАРІЙ
- 82 Етика Арістотеля
- 84 Природний стан і суспільний договір
- 86 Категоричний імператив Канта

- 89 профіль: Іммануїл Кант
- 90 Утилітаризм Мілля
- 92 Історичний матеріалізм Маркса
- 94 Проблема вагонетки

97 Релігія

- 98 ГЛОСАРІЙ
- 100 П'ять шляхів Томи Аквінського
- 102 Онтологічний аргумент Ансельма
- 105 профіль: Тома Аквінський
- 106 Загадка Епікура
- 108 Годинникар Пейлі
- 110 Парі Паскаля
- 112 Юм проти дива

115 Перлини філософії

- 116 ГЛОСАРІЙ
- 118 Метод Сократа
- 120 Печера Платона
- 122 Чотири причини Арістотеля
- 124 Атомізм Лукреція
- 127 профіль: Людвіг Вітгенштайн
- 128 Ідеалізм Берклі
- 130 Синтетичне апіорі Канта
- 132 Діалектика Гегеля
- 134 Прагматизм Джеймса
- 136 Здоровий глузд Мура
- 138 Образотворча теорія мови Вітгенштайна

141 Континентальна філософія

- 142 ГЛОСАРІЙ
- 144 Надлюдина Ніцше
- 147 профіль: Фрідріх Ніцше
- 148 Деконструкція Дерріди
- 150 Ніщо Гайдегґера
- 152 Лиха віра Сартра
- 154 Про авторів
- 156 Джерела
- 158 Предметний покажчик
- 160 Подяка

ПЕРЕДМОВА

Стівен Лоу

Філософія розглядає так звані «великі питання», зокрема питання моралі («Що робить речі правильними чи неправильними з позиції моралі?»); питання людських знань («Чи можуть люди знати про те, що вони живуть у реальному світі, а не у межах віртуальної реальності?»); питання людського існування (Чи існує душа людини?); питання природи реальності («Чому взагалі щось існує?»)

Релігія розглядає багато схожих запитань, однак коли філософія і релігія перетинаються, вони можуть відрізнятись підходами, за допомогою яких вони шукають відповіді на ці запитання. На відміну від релігії, наріжними каміннями якої є віра та одкровення, філософія зосереджується на людському мисленні, тобто застосуванні нашого інтелекту для з'ясування відповідей на найважливіші запитання.

Сократ колись висловився: «Недосліджене життя не варте того, щоб його прожити». Це сильне твердження, на мою думку, дуже сильне. Припустімо, що хтось присвятив себе своїм друзям, сім'ї чи суспільству, щоб поліпшити їхнє життя. Навряд чи можна стверджувати, що вони просто нікчемно існують лише тому, що ніколи не насмілювалися відступити і поставити собі філософське запитання.

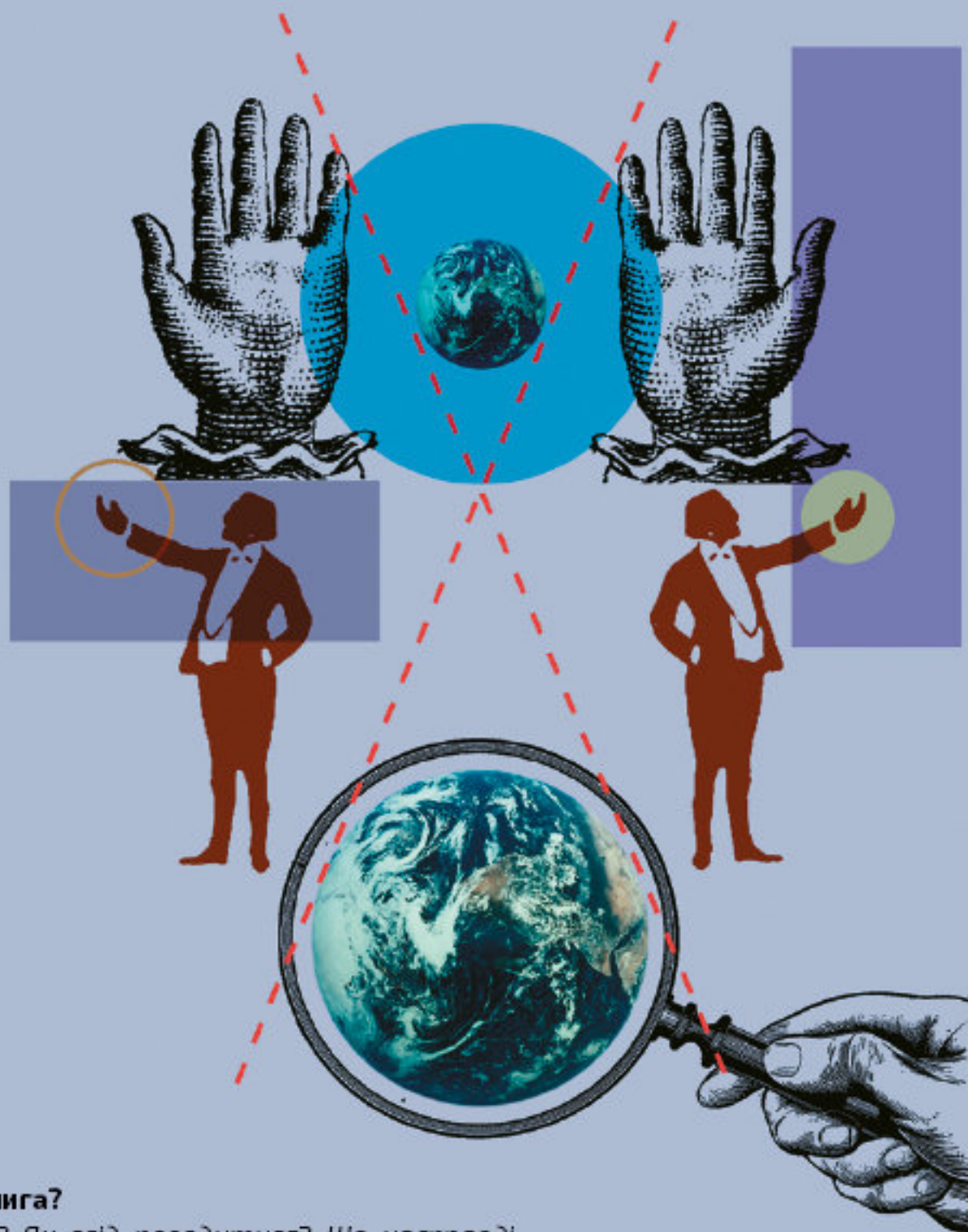
Сказавши це, я анітрохи не сумніваюся в тому, що невеличке знайомство з філософією буде цінним для кожного. Філософія сприяє розвитку певних навичок, як-от вміння знаходити логічну помилку чи вміння коротко і чітко сформулювати свою

думку. Це ті навички, які найбільше цінують працевластці. Також вивчення філософії може допомогти нам вибудувати надійну лінію захисту під час суперечки і надасть нам імунітету від хитрощів набридливих комівоаяжерів. Однак це не єдина причина необхідності вивчення філософії.

Усі люди дотримуються філософських переконань, незалежно від того, чи ми це усвідомлюємо. Існування Бога — це філософське переконання, як і думка, що Його не існує. Думка про те, що правильно, а що неправильно — це не лише суб'єктивне поняття, також є філософським переконанням, як і протилежна думка. Багато людей навіть не помічають, що вони живуть, дотримуючись філософських переконань, не кажучи вже про те, щоб піддавати їх сумніву. Ви можете запитати: «У чому сенс ставити ці запитання? Зрештою, переконання і життя тих людей, хто обдумує їх, зазвичай не відрізняється від переконань і життя тих, хто цього не робить. Отже, навіть якщо взагалі перейматися цим?» Ймовірно, тому що недосліджене життя — це не вільно обране життя, а бездумне блукання вже протоптаною кимось стежиною.

Якщо цих аргументів недостатньо, щоб переконати вас у тому, що трішки філософії — це хороша ідея, то залишається лише одна теза: філософія — це весело. На сторінках цієї книги на вас чекають декілька з найзахопливіших, найрозумніших, найдивовижніших, а іноді навіть і тривожних ідей в історії людства. Нумо дізнаймося про них.

Про що ця книга?

Чи існує Бог? Як слід поводитися? Що насправді реальне? Звідки ми знаємо те, що знаємо? У цій книзі відомі філософи супроводжуватимуть вас у захопливій подорожі ознайомлення з основами філософії.

Платонівський Ідеалізм

«Великі питання» походять від великих грецьких філософів. Згідно з Платоном, все, що існує у цьому світі — це відображення його ідеальної форми, яка існує поза світом. Платон порівнював це бачення світу з мерехтіннями тіней, які відображаються на стіні печери від світла вогнища (див. с. 120).

ВСТУП

Баррі Левер

Філософія намагається дістатися до найпотаємніших підвалин речей за допомогою запитань та відповідей. Наприклад, найважливіші запитання науки: «У чому полягає мета науки?»; «Що таке науковий метод і чому він такий успішний?»; «Що таке наукові закони?»; «Що таке час?» тощо. Науковці, зазвичай, не зосереджуються на таких запитаннях, оскільки дуже зайняті, власне, наукою. Вони можуть приймати, свідомо чи несвідомо, певні думки, не піддаючи їх сумніву, водночас як розмірковують на тему фундаментальних запитань щодо речей і розробленням систематичних пояснень основ науки займаються філософи-науковці.

Інші ж напрямки філософії стосуються основ етики, мистецтва, релігії, математики, психології, мови й мислення загалом. Насправді, для кожного предмета та людини існує свій напрям філософії, який розглядає найважливіші основи. Загальними галузями філософії є онтологія (про те, що існує), епістемологія (про те, як і скільки ми можемо дізнатися про те, що існує) та етика (про те, як нам слід поводитись щодо того, що існує).

Філософи розмірковували над найважливішими запитаннями протягом щонайменше 2 500 років. Усе почалося з давньогрецьких філософів Сократа, Платона та Арістотеля і триває й донині, в епоху, коли більшість філософів (однак не всі) — це університетські професори. За цей період філософія значно еволюціонувала. Наприклад, давньогрецькі філософи розмірковували над запитанням «Що таке знання?», згодом пошук відповідей на нього став предметом дискусій середньовічних філософів, а у XVII і XVIII століттях відповідь на це запитання намагалися знайти видатні філософи, як-от Декарт, Лейбніц та Юм. Сучасний філософ, який шукає відповідь на найважливіші запитання одним оком спостерігає за історією, а іншим слідкує за тим, про що говорять його сучасники. Впродовж цього тривалого філософського діалогу виникало багато проблем, думок та парадоксів, і у цій книзі ви знайдете декілька прикладів таких ситуацій.

ЯК СТАТИ ФІЛОСОФОМ (ТРОХИ БІЛЬШЕ НІЖ) ЗА 30 СЕКУНД

Баррі Левер

Якщо ви скептично ставитеся до того, що ви можете стати філософом за 30 секунд, то ви вже зробили перший крок на цьому шляху. Скептичне ставлення до речень і схильність піддавати все сумніву — це найважливіші риси філософа. Піддаючи сумніву свої (та чужі) переконання, ви зможете ліпше зрозуміти те, у що ви вірите, межі вашого світогляду, і, у такий спосіб, зможете ліпше зрозуміти себе. І попри те, що лише читаючи цей текст ви не зможете стати філософом (а можливо, ви вже ним стали), я можу надати вам для роздумів декілька запитань, які допоможуть вам на цьому шляху. Більшість людей приймають як належне той факт, що вони мають виконувати обіцянки. Однак чи завжди це саме так? Уявімо ситуацію, що Берт пообіцяв повернути зброю Гіларі, однак згодом він дізнався, що Гіларі має намір використати її, щоб вбити Вілларда. Чи повинен Берт повернути зброю? Припустімо, що ви подумаете: «Ні, не цим разом». Якщо це так, то вашим наступним філософським кроком може бути пошук загального принципу, який визначав би, коли варто виконувати обіцянки, а коли ні. Ймовірно, ви б дійшли висновку, що правило має бути таким: «Потрібно виконувати обіцянки, лише якщо це не завдає шкоди іншим». (Це також не зовсім правильно, оскільки дотримання обіцянки, даної партнеру, може завдавати шкоди вашому/ -ій коханцеві/ -ці.)

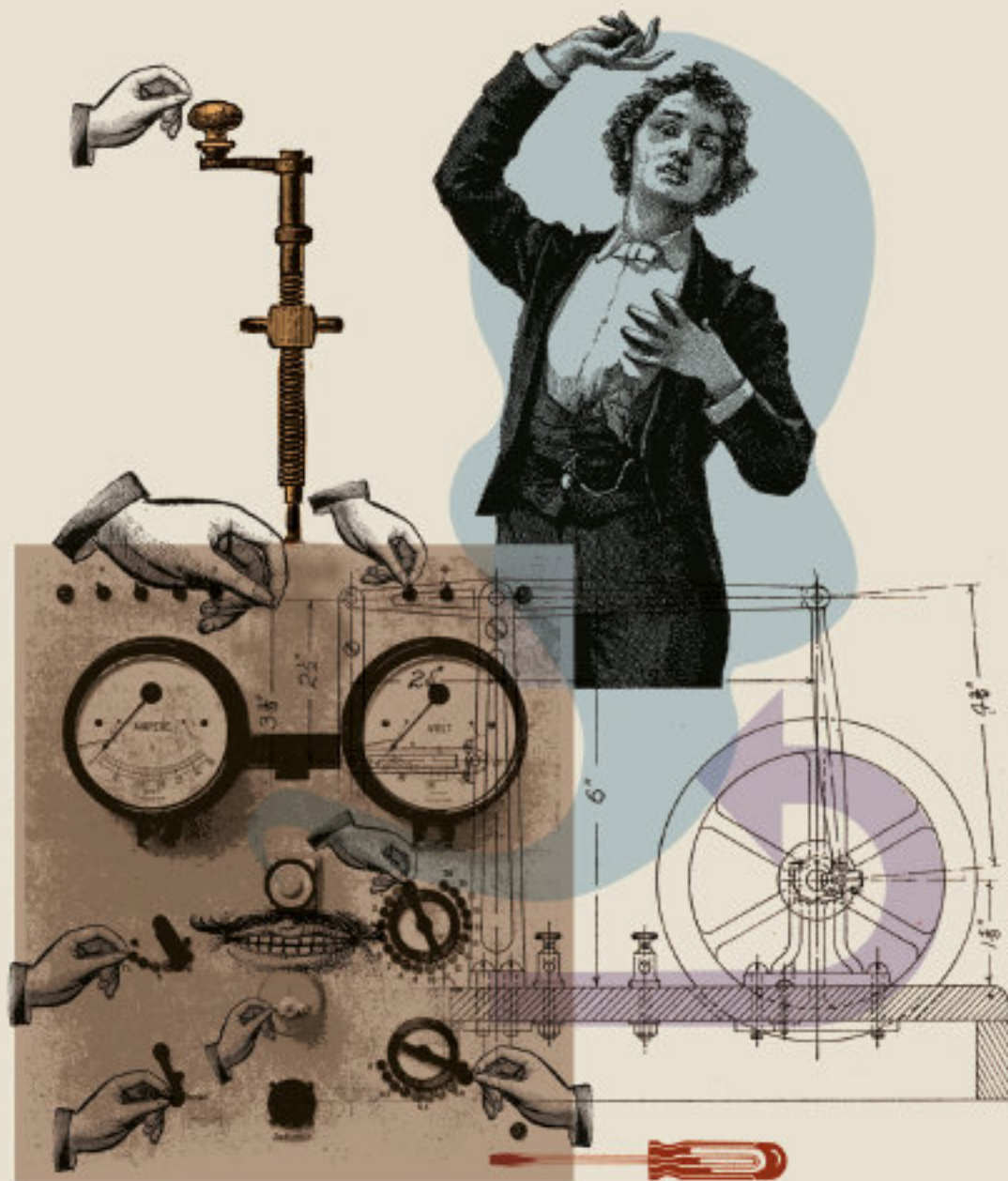
Далі, запитайте себе: «Чому ми маємо дотримуватися цього, або будь-якого іншого етичного правила?». Деякі люди вважають, що ми маємо дотримуватися етичних правил, оскільки так велів нам чинити Бог. Однак, навіть якщо ви вірите, що Бог існує, це не зовсім правильно, оскільки, як сказав би Сократ, виконувати обіцянки — це правильно не тому, що Бог велів так чинити, а, радше тому, що Бог велів так чинити, оскільки це правильно. Тоді чому ж це правильно? Якщо ви ознайомитеся з думками філософів, які вони висловлювали щодо цього запитання протягом останніх 2 500 років, ви виявите безліч суперечностей.

Дехто вважає, що розмірковувати над такими запитаннями — це марна трата часу, оскільки ніколи не вдасться дійти згоди. Однак існують люди, які отримують задоволення від самого процесу розмірковування над важливими запитаннями, над пошуком ймовірних відповідей тощо. Навіть якщо ми не знайдемо всіх відповідей на ці запитання, процес розмірковування допоможе нам ліпше зрозуміти себе.

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Подумайте про це!

Якщо ви вже задумалися, чому ми створили цю книгу, то ви вже встали на шлях становлення філософом.

Купить книгу на сайте kniga.biz.ua >>>

МОВА І ЛОГІКА

Аргумент — сукупність засновків, наведених для підтримки якогось висновку. Наприклад: 1) усі люди смертні; 2) Сократ — людина; 3) відповідно, Сократ смертний.

Висновок — твердження, яке намагається підтвердити або спростувати аргумент. З-поміж тверджень: «1) Всі люди смертні; 2) Сократ — людина; 3) відповідно, Сократ смертний», останнє твердження є висновком.

Дедукція — виведення висновку із загального твердження. Наприклад: 1) усі равлики їдять листя салату; 2) ця істота — равлик; 3) отже, ця істота їсть листя салату.

Дескрипція — вираз, призначений для позначення певної людини, місця чи предмета, наприклад, «хлопчик, що вижив».

Засновок — твердження, на основі якого виводять висновок. З-поміж тверджень: «Усі люди смертні; 2) Сократ — людина; 3) відповідно, Сократ смертний», перші два твердження будуть засновками.

Індукція — виведення загального висновку або конкретного твердження з багатьох конкретних тверджень. Наприклад: 1) цей равлик їсть листя салату; 2) цей равлик також їсть листя салату; 3) і цей равлик також його їсть тощо; 4) отже, усі равлики їдять листя салату.

Істинність висновку — спосіб, у який засновки та висновки логічно поєднуються в успішний аргумент. Якщо засновки істинні й аргумент правильний, тоді висновок буде істинним.

Логіка — наука про мислення. Логіка має багато напрямів, від неформальної логіки, яка вивчає структуру аргументації у природних мовах, до формальної логіки, яка вивчає повністю абстрактну, формальну структуру мислення, і до досліджень різних речей, як-от математичне обґрунтування, моделювання, комп'ютерне програмування тощо.

Логічна форма — на думку деяких філософів, це абстрактна форма, яка виявляється через аналіз прихованої логічної структури, яка лежить в основі поверхневого синтаксису речень. Наприклад, Бертран Расселл стверджував, що за допомогою ретельного розбору прихованої логічної форми деяких підозрілих висловів можна вирішити певні проблеми, пов'язані з посиланнями на речі, які не існують.

Парадокс — ситуація, яка передбачає суперечність між двома твердженнями, які на перший погляд здаються істинними. Проблема полягає у тому, що ці твердження можуть логічно виходити з іншого твердження, яке також може бути істинним.

Предикат — частина речення, яка виражає якусь властивість суб'єкта. Це те, що кажуть або стверджують щодо суб'єкта. Наприклад, у реченні «п'яний Сократ» предикатом буде «п'яний».

Референція — на думку деяких філософів мови та логіків, це об'єкт, до якого відсилає вираз. Наприклад, референція виразу «Марк Твен» відсилає нас до реальної особи — Марка Твена.

Сенс — на думку деяких філософів мови та логіків, це когнітивне значення виразу або спосіб, у який щось виражається. Наприклад, вирази «Марк Твен» і «Семюель Клеменс» відносяться до однієї речі, тобто однієї особи. Різниця між цими виразами полягає у різниці сенсів цих виразів.

Суб'єкт — частина речення, стосовно якої виражається якась властивість. Наприклад, у реченні «п'яний Сократ» суб'єктом буде «Сократ».

Умовивід — розумовий процес виведення висновку із наявних засновків. Іноді вживається як синонім «аргументу».